

2020-03-30

Verksamhetsberättelse för 2019

Organisation

Medlemmar

Under 2019 har följande 22 medlemmar (kommuner, företag och organisationer) varit med i Lygnerns vattenråd.

Betalande medlemmar

Bollebygds kommun
Borås stad
Härryda kommun
Kungsbacka kommun
Marks kommun
Flügger AB

Övriga medlemmar

Agenda Enviro AB
Firma Consort
Hulta kraftstation
LRF Borås kommungrupp
LRF Kungsbacka kommungrupp
Lygnerregionens Fiskevårdsområdesförening
Marknadsplats Sjuhärad
Naturskyddsföreningen i Mark

Samrådsgruppen för fiskevårdande åtgärder Lygner/Storån
Sveriges Sportfiske- och fiskevårdsförbund
Sällskapet Sportfiskare i Göteborg
Sättila Hembygdsförening
Sättila Socken Byalag
Södra, Marks skogsbruksområde.
Vattenfall AB
Viaredssjöns fiskevårdsområdesförening

Ledamöter och ersättare i styrelsen

Evert Jansson, ordförande (Kungsbacka kommun)
Ragnar Nilsson, vice ordförande (Marks kommun)
Ulf Landegren (Borås Stad)
Sven Johansson (Härryda kommun)
Roger Persson (LRF)
Kjell Svensson (Södra)
Lars-Bruno Johansson (Sällskapet Sportfiskare i Göteborg)
Göran Augustsson, ersättare (Bollebygds kommun)
Tomas Grönesjö, ersättare (näringslivet)

Valberedning har bestått av

Holger Karlsson, Rävlanda (sammankallande), Axel Storckenfeldt, Kullavik för kommuner och för övriga representanter Åke Svensson, Fjärås.

Ekonomisk förvaltare och revisorer

Ekonomisk förvaltare har varit Kungsbacka kommun genom Christina Nordberg. Revisorer har varit Ulf Persson (Kungsbacka kommun) och Göran Nilsson (LRF). Ersättare har varit Göran Olausson (Södra) och Lars Andersson (Bollebygds kommun).

Sekreterare

Sekreterarskapet har skötts av Peter Nolbrant, BioDivers Naturvårdskonsult.

Kontaktperson länsstyrelsen

Steffi Gottschalk och Helena Westberg har varit kontaktpersoner från länsstyrelserna i Västra Götaland och Halland.

Avtackningar

Lennart Svensson avtackades vid Lygnerns strand den 17 juni för långvarigt engagemang i vattenrådet. Även Sven Johansson avtackades för sitt engagemang som ordförande.

Bidrag från vattenmyndigheten och årsredovisning

Årsredovisning till vattenmyndigheten för att få det årliga samverkansbidraget har lämnats in.

Vattenrådets verksamhet

Styrelsemöten

Sju styrelsemöten har skett under året.

Årsmöte

Årsmöte arrangerades av Sätilla hembygdsförening i Marks kommun den 15 maj i Hernströmsgården i Sätilla. 34 personer deltog.

Förslag till förtydligande/ändringar av stadgar.

Efter att valberedning uttryckt behov av förtydligande av hur val av kommunrepresentanter ska ske tog styrelsen fram ett förslag till ändringar av stadgarna till årsmötet 2020.

Medlemsmöten

Medlemsmöte i samband med årsmötet

Innan årsmötet genomfördes en exkursion till omlöpet vid Bosgården och Bosgårdens kraftverk. Andreas Bäckstrand visade omlöpet och berättade om arbetet med att återskapa fiskvägarna. Erik Sparrevik, Vattenfall berättade om kraftverket och hur man arbetar med att underlätta fiskvandringen. 29 personer deltog.

Efter årsmötet skedde följande föredragningar:

- Laxen i ett levande vattensystem – visioner och möjligheter! Vad kan göras för att påskynda återkomsten av havsöring och lax? *Andras Bäckstrand, sea2source AB*
- Flodpärlmusslan – ett kvitto på bra miljö. Musslorna minskar i antal. Vad kan göras för att få den att trivas igen? Redovisning av undersökning från 2018. *Johan Andersson, EnviroPlanning.*
- Nationella omprövningsplanen, Vattenkraftens miljöfond och hur Vattenfall förbereder sig? *Erik Sparrevik, Vattenfall Vattenkraft AB.*
- Tid för diskussion och tankar.

Övriga möten

Vattenrådets dag den 15 mars i Göteborg. Arrangör: Vattenmyndigheten Västerhavet

Vattenråden bjöds in av att lämna in saker som man jobbar med som vattenmyndigheten gjorde postrar av till Vattenrådets dag. Styrelsen beslutade att det skulle handla om Vattnet i skolan vilket lämnades in till vattenmyndigheten. Peter Nolbrant deltog på mötet.

Möte om sjöledning i Lygnern den 13 juni. Arrangör: Marks kommun

Kjell Svensson och Lennart Frisch deltog på mötet om sjöledning för avloppsvatten som Marks kommun bjöd in till. Följande tankar kom upp på mötet:

- Om en sjöledning ska läggas är det viktigt att åtgärder vidtas för att kunna "garantera" tätheten.
- Kungsbackas primära intresse är utsläpp till råvatten. Det är viktigt att det alternativ väljs, som innebär minst föroreningsrisk.
- Sannolikhet för olika scenarion har inte beaktats, men kan bli aktuellt för att påvisa skillnader mellan olika alternativ
- Lennart Frisch från Lygnerns vattenråd har intressanta erfarenheter från utbrottet i Östersund som tas med i fortsatt arbete. Några punkter som nämndes:
 - Det är viktigt att både mäta och vidta åtgärd. Enbart mäta räcker inte.
 - Konsekvenserna i en ytvattentäkt kan upptäckas långt efter ett utsläpp, när man tror att åtgärder vidtagits.
- Lennart nämnde även att dessa utsläpp troligen är mycket små i relation till utsläpp från jordbruket. Vill man ha en komplett bild av mikrobiologiska risker för Lygnern så

behöver fler aspekter studeras. Inom Marks kommuns projekt är emellertid fokus på att välja det kommunala alternativ som innebär bästa effekt och minsta risk.

Möte om biotopåtgärder vid Hjälms den 12 september i Gödestadsgården. Arrangör: Kungsbacka kommun i samverkan med vattenrådet.

Kungsbacka kommun och Lygnerns vattenråd bjöd in berörda fastighetsägare till möte för dialog, frågor och synpunkter gällande en eventuell projektansökan för biotopförbättrande åtgärder för Rolfsån, Hjälms bro.

Lars-Bruno och Peter deltog på mötet och berättade om Lygnerns vattenråd. En presentation om vattenrådet hade tagits fram inför mötet. Hanna Ångman från Kungsbacka kommun berättade om området och tankarna kring ett projekt. Rolfsån vid Stensjöns utlopp och ca 700 meter nedströms har mycket bra lekplatser för lax. Det finns mycket gott om årsungar av lax. Däremot försvinner de två-åriga laxarna från området. Botten är plan utan gömställen på gräsresningar som har gjorts. Detta gör att det saknas gömställen för fisken. Hanna berättade om möjligheten att förbättra området genom att återutsätta block från den södra stranden. Genom att lägga i sten och block ökar variationen vilket gynnar lax och andra arter. Första steget är att göra en förundersökning om hur det bäst görs. Nytt uppföljningsmöte för att arbeta vidare planeras.

Fältbesök vid bäck från Erikstorp i Bollebygd den 11 november

Stora mängder sediment har lagt sig på botten i dammar och i bäcken vilket förstört lekbotten för öring. Vid högre flöde förs fortfarande sediment ut i bäcken och ån. Risk är att mycket sediment sköljs ut från dammarna vid höga flöden och även ut i Nolån. Syftet med mötet var att se vad man kan göra för att återställa skadorna med tjocka sedimentlager på botten. Tjänstepersoner från miljökontoret (Camilla Landström m fl), länsstyrelsen (Ulf Juto och Rebecca Härd), Niklas Wengström Sportfiskarna i Göteborg (anlitad som expert av vattenrådet) samt Göran Augustsson Lygnerns vattenråd deltog. Lygnerns vattenråd vill att Länsstyrelsen bedriver tillsyn över den sedimentation som skett i bäcken nedströms anlagd våtmark/damm. Vattenrådet anser att den grumling som nu sker i bäcken vid höga flöden orsakas av den spridning och sedimentation av tidigare utsläppt material. Innan våtmarken/dammen anlades förekom det ingen grumling vid högflöden.

Projekt

Rapporter och mer information kan hämtas på vattenrådets hemsida.

Miljöpris till skolor som arbetat med Vattnet i skolan

Fjäråsskolan och Smedingeskolan vid Fjärås i Kungsbacka kommun samt Söråns förskola i Bollebygds kommun tilldelades vattenrådets miljöpris i maj. Tidigare ordförande Sven Johansson delade ut priset.

Motivering: Att man på ett inspirerande och positivt sätt arbetat med vatten som tema för upptäckande och lärande. Pedagoger har tillsammans med barnen under många år målmedvetet arbetat med att tillsammans utomhus utforska och lära känna närmiljöer och natur vid förskolan. Genom detta har man väckt nyfikenhet samt ökat förståelsen och omsorgen om vårt gemensamma vatten och ekosystem på ett mycket engagerat sätt.

Biologisk återställning i Rolfsåns vattensystem

Lygnerns vattenråd har beviljades 200 000 kr för biologisk återställning inom Rolfsåns avrinningsområde under 2019, enligt beslut 623-4416-2019.

Lygnerns vattenråd har tidigare jobbat med att ta fram en åtgärdsplan för att få fart på åtgärdsarbetet inom Rolfsåns avrinningsområde. Åtgärdernas syfte är bland annat att gynna den biologiska mångfalden, förbättra fiske och förbättra den ekologiska statusen i de vattenförekomster som har sämre status än god

Syftet med projektet är att bygga bort tre vandringshinder som beror på fellagda vägtrummor samt biotoprestaurering av en ca 700 meter lång sträcka i Sörån (Bollebygds kommun).

EnviroPlanning och Sportfiskarna har genomfört uppdraget i samverkan med berörda fastighetsägare.

a) Vägtrummor

Tre vägtrummor som utgjorde vandringshinder åtgärdades genom tröskling. Trösklingen genomfördes dels genom att använda stenar och block som fanns i anslutning till trummorna, och dels genom att tillföra en del finare grus för att få till en bättre tröskling. Platserna för vägtrummor fann i två bäckar som mynnar i Lygnern, en vid Sandryd och den andra Lövbrobäcken vid Hagalund samt Tomtabäcken som mynnar i Storån.

b) Biologisk återställning i Rolfsåns vattensystem, biotopvårdande åtgärder i Sörån

Syftet med restaureringen längs en 700 meter lång sträcka i Sörån nedströms Flügger AB var att förbättra förutsättningar för flodpärlmussla och fisk och att återfå en naturlighet av vattendraget vad gäller struktur och flöde. Tidigare inventeringar visar att det finns bestånd av flodpärlmussla i ån. Genom att restaurera sträckan förväntas förutsättningarna för öring att gå längre upp i Sörån att förbättras, vilket indirekt också är positivt för flodpärlmusslans chanser till föryngring och spridning.

Restaureringsarbetet innebär att man lägger tillbaka stenar i vattendraget som rensats upp en gång i tiden, för att återfå ett naturligt tillstånd med naturliga inslag av sten och block i vattnet. Blocken och stenarna ska syfta till att skapa ståndplatser för exempelvis lax- och öringungar som i sin tur är värdar åt flodpärlmusslans larver. Block och sten har i detta restaureringsarbete burits ut för hand eller med hjälp av vinsch.

Laxflytt från Rolfsån till Sörån

Länsstyrelsen i Halland beviljade Lygnerns Vattenråd tillstånd att fånga 20 laxar under hösten i samverka med Sällskapet Sportfiskarna i Göteborg som utförde fiske i Rolfsån, transport och utsättning i Sörån. Fisket utfördes under sammanlagt 4 dagar. Mellan 15 och 25 medlemmar deltog vid varje tillfälle. Totalt användes cirka 500 arbetstimmar med ett uppskattat värde på över 100 000 kronor.

Fisket bedrevs med spinnfiske och flugfiske. Redskapen var så anpassade att laxarna skulle kunna landas snabbt och med hjälp av stora håvar för att vara i bästa kondition vid upptransporten, som skedde med hjälp av Sportfiskarnas transportbil som har en vattentank på 1000 liter och syrgasanordning.

Totalt fångades 12 laxar (5 honor och 7 hanar) mellan 3,5 och 8 kg. Dessa sattes ut i Sörån, Bollebygd.

Fiskevårdsområdesföreningar i Sörån och Nolån

Vattenrådet har arbetat med att ta reda på kontaktpersoner för Nolåns och Söråns fiskevårdsområdesföreningar som varit vilande.

Vattenkvalitet och mikroplaster

Vattenrådet har efterfrågat metoder för provtagning av mikroplaster. Svaret blev att det för närvarande inte finns bra standardiserade metoder.

Information och kontakter

Informationsbrev

Informationsbrev om vads om hänt och vad som är på gång skickades ut i oktober.

Hemsida

Hemsidan som vattenmyndigheter stängdes ner vid årsskiftet på grund av GDPR.

Hemsideverkstaden i Mark har tillsammans med Peter Nolbrant tagit fram en ny hemsida i Wordpress, som är mycket lättanvänd <https://lygnernsvattenrad.se>. Årlig kostnad för webhotell, domän och verktyg till sidan är cirka 1700 kr plus moms.

Mailutskick

Inbjudningar och information har skickats ut via en maillista med kontaktpersoner för medlemsorganisationerna.

Media

- Inbjudan till årsmöte och samrådsmöte annonserades i Markbladet, Annonsmarknan och Kungsbacka-Nytt.
- Det skrevs artiklar om utdelningen av vattenrådets miljöpris till skolor i bl a Borås Tidning och Göteborgs-Posten samt Bollebygds kommuns hemsida.
- Lars-Bruno Johansson har medverkat i stor artikel i Kungsbacka posten om laxen i systemet där även vattenrådet nämns.
- En stor artikel skrevs i Borås Tidning den 3 november om laxflytten från Rofsån till Sörån.

Remisser och skrivelser

Begäran om att bli remissinstans 2019-02-21

Vattenrådet är en tillgång när det gäller kunskap om frågor kring vatten och landmiljöer som påverkar vattnet. Vattenrådet önskar därför finnas med på kommunernas lista för remissinstanser när det gäller frågor som på olika sätt påverkar vattenmiljöer och grundvatten.

Skrivelse till Vattenfall Vattenkraft AB i Trollhättan om fiskvandring. 2019-02-21

Utdrag: Vattenrådet påminner och uppmanar Vattenfall Vattenkraft AB att anmäla Bosgården och Apelnäs kraftverk i Storån till Vattenkraftens miljöfond. Det behöver även göras kontroller för hur nervandringen av fisk fungerar. Elfiskeresultaten från Bosgården har under de två senaste åren varit mycket dåliga jämfört med övriga elfiskelokaler i systemet. Orsaken till detta skulle behöva utredas. En fråga är också om det kan finnas läckage i intag/turbiner även när vattenkraftverket är stängt, vilket kan leda till för låga vattennivåer i den naturliga fåran.

Yttrande över Skanskas enskilda avloppsanläggning vid Sörån, Råssa. Bygg- och miljöenheten, Bollebygds kommun. 2019-05-08

Utdrag: Vattenrådet vill betona att någon förändring som ger en större belastning vad gäller näringsämne eller andra ämnen, strider mot vattendirektivet. Anläggningen bör ha en tillsyn 1 gång per år p.g.a. dess storlek och närheten till vattendraget.

Yttrande över samrådsredogörelse Bollebygd. Bygg- och miljöenheten, Bollebygds kommun. 2019-06-17

Utdrag: Vattenrådet har inga synpunkter på byggnationerna i Bollebygd. Den fråga vattenrådet har är hur reningsverket fungerar idag och hur ökning av bostäder kommer att påverka funktionen.

Fråga om vattenkvalitet i Nordån nedströms testbanor. Borås Stad. 2019-08-26

Utdrag: Lygnerns vattenråd har fått rapporter om höga ledningstal i Nordån uppströms Torstad. Rapporter om svårigheter att genomföra elfiske pga hög ledningsförmåga i vattnet har kommit vid två tillfällen, senast under 2018. I området finns sedan lång tid känd population av flodpärlmussla. Denna population har minskat kraftigt och förekomsten av öring som behövs för musslans föryngring är mycket låg. Eftersom det finns flera testbanor uppströms den aktuella sträckan är det angeläget att utreda om och hur testbanornas verksamhet påverkar de nedströms liggande vattenmiljöerna där bl a den hotade flodpärlmusslan finns. Vattenrådet önskar att provtagning görs och höra hur Borås Stad tänker kring frågan?

Yttrande över Ändring av detaljplan för Erikstorp 1:183 m.fl., Öster om Skräddargårdshöjd. Plan- och exploateringsenheten, Bollebygds kommun. 2019-11-22

Utdrag: Med tanke på tidigare exploateringar och grumlingar byggen vid Erikstorp känner vattenrådet oro för den fortsatta exploateringen. Det är mycket angeläget att säkerställa att ytterligare negativ påverkan och grumling av bäckarna och åarna inte sker.

Det är också viktigt att framtida dagvattnet från området tas om hand så att föroreningar inte släpps ut och så att flödesmängderna inte påverkas. Detta bör ske genom lokalt omhändertagande och genom dagvattendammar som synliggör och renar från föroreningar.

Bevakning

Vattenkvalitet i Nordån. Vattenrådet håller kontakten med miljökontoret i Borås Stad som utför tillsyn på de båda testabaneanläggningarna Volvo och Astra Zero. De har haft fokus på dagvattenhanteringen och har haft med sig indikationerna om påverkan på vattendraget vid tillsynen. Vattenrådet ska få återkoppling.

Förvaltningsplan för lax. Det sker nu också förnyat arbete med förvaltningsplan som Andreas Bäckstrand hjälper till med. Fiskevårdsområdesföreningarna i norra delen i Nolån och Sörån, behöver väckas till liv i samband med detta arbete.

Fiskvägen vid Ålgårda. Vattenrådet får återkommande rapportering om hur fiskvägen fungerar och uppvandring av fisk genom Lars-Bruno Johansson.

Fiskvandring förbi kraftverk. Vattenrådet följer arbetet med Vattenkraftens miljöfond där Rolfåns vattensystem är ett av de tidigare vattensystemen där arbetet börjar.

Nya statusklassningar. Steffi Gottschalk, länsstyrelsen har föredragit för styrelsen om resultatet för den nya statusklassningen för vattensystemet som nu kan ses på Vatteninformationssystem Sverige VISS. <https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=1589fd5a099a4e309035beb900d12399> Förändringar (flera negativa) har skett sedan perioden 2010-2016. Stora delar av systemet har måttlig status vilket betyder att det krävs åtgärder. Några orsaker är dåliga vandringsvägar t ex vid Forsa. Även höga ammoniumhalter på en del stället t ex efter Bollebygds reningsverk. Reningsverket är för litet och Bollebygd växer. Man ska bygga ledning till Gryab i Göteborg men det kan ta många år. Intag vid kraftverk där fisk kan åka med är en annan anledning till sämre status. På några platser har statusen försämrats på grund av att det visat sig vara dåligt med fisk.

Samordnad recipientkontrollen

Under 2019 utfördes fysikaliska-kemiska undersökningar enligt kontrollprogrammet. Synlab och Medins Havs och vattenkonsulter har haft uppdraget att genomföra recipientkontrollen och ta fram årsrapporten. Länsstyrelserna har svarat för uppföljningen av kalkningen.

Årsrapporten för recipientkontrollen 2019 kommer att finnas utlagd på Lygnerns vattenråds hemsida.

Extra provtagning gjordes i Storån längs den restaurerade sträckan vid Bosgården på grund av dåliga elfiskeresultat. Inga avvikande värden kunde dock ses som förklarade liten förekomst av fisk.

Evert Jansson
Ordförande

Ragnar Nilsson
Vice ordförande

Ulf Landegren

Sven Johansson

Roger Persson

Kjell Svensson

Lars-Bruno Johansson

Tomas Grönesjö

Göran Augustsson